

В. Сташис, академік АПрН
України,
І. Даньшин, член-кореспондент
АПрН України

Про діяльність відділення кримінально-правових наук Академії правових наук України

Наприкінці грудня 2000 р. відбулися загальні збори відділення кримінально-правових наук АПрН України. Його члени — а це 10 дійсних членів Академії (академіки) та 9 членів-кореспондентів — підвели підсумки своєї діяльності у 2000 р. і обговорили стан відповідних галузей кримінально-правових наук у країні з урахування попередніх звітів координаційних бюро. В складі відділення функціонують сім таких бюро: з проблем кримінального права; кримінології; кримінально-виконавчого права; кримінального процесу; з проблем діяльності судових та правоохоронних органів; криміналістики, юридичної психології та судових експертиз; з проблем оперативного-розшукової діяльності. Крім цього, були прийняті до уваги думки, інформація і довідки від криміналістів-науковців з інших науково-дослідних установ та навчальних закладів, які не є членами Академії, але становлять її постійний актив.

Діяльність цього значного колективу на проведених загальних зборах одержала позитивну оцінку.

Науково-дослідницька робота відділення здійснювалась згідно з Основними напрямками наукових досліджень у галузі держави і права на 1998–2000 роки.

Зокрема, в галузі кримінального права дослідження були зосереджені на проблемах удосконалення кримінального законодавства, приведення його у відповідність до міжнародних правових стандартів і практики застосування чинного законодавства. Досліджувались такі важливі напрямки, як організована злочинність,

злочинність у сфері економічних відносин, боротьба з тероризмом. Результати цих досліджень були впроваджені в матеріали робочої групи по доопрацюванню проекту нового Кримінального кодексу України і підготовки його до другого і третього читань у Верховній Раді; використовувались у наукових доповідях і публікаціях, присвячених проблемам кримінально-правового захисту прав людини відповідно до Європейської конвенції з прав людини; рекомендаціях по доопрацюванню проектів законів України та проектів постанов Верховного Суду України.

Окремі кримінологи і наукові установи провели низку кримінологічних досліджень такого спрямування: «Питання боротьби з організованою злочинністю (причини, умови, протидія)», «Лідери та «авторитети» професійної злочинності», «Кримінологічна характеристика економічної злочинності», «Кримінологічні проблеми протидії корупції», «Віктимологія та віктимологічна профілактика», «Кримінологічна характеристика та попередження злочинів, що посягають на особисту волю людини», «Проблеми підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів по виявленню причин та умов і профілактики економічних злочинів в Україні».

Підсумки цих та інших кримінологічних досліджень доповідалися на багатьох наукових, науково-практичних конференціях, використовувалися при написанні доповідних довідок на адресу відповідних державних органів, при підготовці монографічних видань, завершенні дисертаційних робіт, в опублікованих наукових статтях.

Науково-дослідницька робота фахівців з питань кримінально-виконавчого права була присвячена розробці окремих проблем теорії кримінально-виконавчого права, проблемам імплементації міжнародних стандартів у діяльність органів і установ виконання покарання, питанням реформування кримінально-виконавчої системи України. В цей період було проведено, наприклад, дослідження з метою з'ясування відповідності міжнародним стандартам умов утримання засуджених до позбавлення волі жінок. Одержані результати відображені у відповідних публікаціях, наукових доповідях та наукових повідомленнях.

Науковцями в галузі кримінального процесу досліджувалися такі теми: «Проблеми захисту людини та вдосконалення законодавства про адвокатуру», «Проблеми розвитку законодавства про судочинство і судоустрій», «Шляхи удосконалення кри-

мінально-процесуального законодавства та практики його застосування». Найбільш істотні результати були одержані провідними кафедрами кримінального процесу країни з питань досудового слідства, статусу суб'єктів кримінально-процесуальної діяльності, функцій суду в сфері кримінального судочинства, кримінально-процесуальних гарантій людини та ін. Проведені дослідження мали певну ефективність, про що свідчать їх висновки, покладені в основу проектів багатьох законодавчих актів. Процесуалісти працювали і над проектом нового Кримінально-процесуального кодексу України.

Науковці в галузі діяльності судових та правоохоронних органів приділили значну увагу теоретичним питанням, що стосуються функцій судової влади, аналізу законодавства про органи прокуратури України, Росії і США, представництва прокуратури по захисту інтересів держави в арбітражних судах та ін. На підставі одержаних висновків було запропоновано низку пропозицій.

Науково-дослідницька робота бюро з проблем криміналістики, юридичної психології та судових експертиз виконувалась за такими напрямками: «Криміналістичні проблеми боротьби з організованою злочинністю», «Проблеми боротьби з тяжкими насильницькими злочинами», «Розслідування економічних злочинів», «Криміналістичні проблеми збирання доказів технічними засобами у кримінальному процесі». За матеріалами досліджень і узагальнення кримінальних справ підготовлено п'ять доповідних записок до правоохоронних органів (МВС України, Генеральна прокуратура, СБ України) з метою впровадження відповідних рекомендацій у практику слідчих та оперативних працівників. Вони використовувались і в правотворчій діяльності.

В минулому році були здійсненні наукові розробки в галузі оперативно-розшукової діяльності за темами: «Теорія і практика ОРД», «Тіньова економіка». Їх впровадження носило характер публікацій і практичних рекомендацій для таємного використання.

Значний внесок в організацію та проведення наукових досліджень був зроблений НДІ вивчення проблем злочинності. Його керівниками і науковцями виконано низку серйозних досліджень, у тому числі в рамках міжнародного наукового співробітництва.

13–18 листопада 2000 р. академік В. Сташис, професори В. Борисов, І. Даньшин, В. Шепітько та доцент О. Перепелиця представляли Харківський Центр боротьби з організованою злочинністю на щорічному з'їзді Американської спілки кримінологів у Сан-Франциско. На з'їзді В. Сташис виступив з доповіддю, яка викликала у присутніх значний інтерес.

Члени відділення кримінально-правових наук у 2000 р. брали участь у підготовці та проведенні наукових, науково-практичних конференцій, семінарів, «круглих столів», таких як:

– семінар «Європейська конвенція з прав людини та кримінальне право» (Харків, 27–29 вересня);

– міжнародний науково-практичний семінар «Правові, економічні і соціальні проблеми боротьби з корупцією в Україні» (Харків, 25–27 лютого);

– міжнародний науково-практичний семінар «Заходи кримінального покарання, альтернативні позбавленню волі» (Харків, 18–19 березня);

– міжнародний науково-практичний семінар «Злочини проти особистої волі людини» (Харків, 19–20 вересня);

– міжнародна науково-практична конференція «Сучасні проблеми боротьби з транснаціональною злочинністю» (Сочі, 9–12 жовтня);

– міжнародна науково-практична конференція «50 років Європейської конвенції з прав людини» (Харків, 19–20 жовтня);

– міжвузівська науково-практична конференція «Органи внутрішніх справ на початку третього тисячоліття: проблеми протидії насильницькій, майновій та економічній злочинності» (Дніпропетровськ, 27–28 жовтня);

– науково-практична конференція «Європа – Японія – Україна: шляхи демократизації державно-правових систем» (Київ, 19–21 жовтня);

– міжнародний науково-практичний семінар «Досвід боротьби правоохоронних органів з корупцією у США та Україні» (Харків, 24–25 лютого);

– науково-практичний семінар «Правові, економічні та соціальні проблеми боротьби з корупцією в Харківському регіоні» (Харків, 26 лютого);

– науково-методична конференція «Проблеми сучасної юридичної освіти» (Харків, 21 квітня);

– «50 років Конвенції про захист прав і основних свобод людини і проблеми формування правової держави в Україні» (Харків, 19–20 жовтня);

– «круглий стіл» «Проблеми правового регулювання прокурорського нагляду в Україні» (Харків, жовтень);

– всеукраїнська науково-практична конференція «Боротьба з корупцією, організованою злочинністю та контрабандою: проблеми підготовки кадрів для правоохоронних органів» (Харків);

– семінар «Міжнародне кримінальне право» (Харків);

– регіональний семінар «Права людини та кримінально-виконавча система України» (Донецьк, 26–27 квітня);

– міжнародний симпозіум з проблем розслідування злочинів проти навколишнього середовища (Київ, травень);

– міжнародна науково-практична конференція «Проблеми оперативно-розшукової діяльності й забезпечення прокурорського нагляду за її законністю» (Луганськ, 21–22 лютого);

– науково-практична конференція «Актуальні проблеми захисту прав і свобод людини в Україні» (Київ, травень);

– міжнародна науково-практична конференція «Адміністративно-правові та кримінологічні аспекти діяльності органів внутрішніх справ прикордонних районів» (Луганськ, 25–26 травня);

– міжнародна науково-практична конференція «Полиція ХХІ века: усилия по защите прав граждан и новые международные угрозы против безопасности» (Румунія, м. Бухарест, червень);

– «Нормативно-правове регулювання судово-експертної діяльності в Україні» (Сімферополь, 9–12 вересня);

– «круглий стіл» з питань імплементації результатів Всеукраїнського референдуму;

– міжнародний українсько-польський семінар з питань судового захисту (Одеса);

– «круглий стіл» щодо рішення Конституційного Суду України про право вільного вибору захисника громадянином (Київ);

– семінар «Питання організації та діяльності адвокатури» (Дніпропетровськ);

– перший з'їзд кримінологів в Україні (Київ, 30 листопада) та ін.

Усього було проведено за рік близько 30 конференцій і семінарів, із них 10 — міжнародні.

Члени відділення та його творчий колектив протягом 2000 р. опублікували 29 найменувань монографічної літератури, підручників і навчальних посібників, значну кількість наукових статей. Назвемо деякі з них:

- Навроцький В. О. Кримінальне право України. Особлива частина: Курс лекцій. — К.: Знання, 2000. — 77 с.;
- Тютюгін В. І., Перепелиця О. І. Кримінальний кодекс України з постатейними матеріалами. — Х.: Одиссей, 2000. — 464 с.;
- Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України. 6-е вид., доп. // За ред. В. Ф. Бойка, Я. Ю. Кондратьєва, С. С. Яценка. — К.: А.С.К., 2000. — 1120 с.;
- Матишевський П. С. Кримінальне право України. Загальна частина. — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 272 с.;
- Стрельцов Е. Л. Экономические преступления (внутригосударственные и международные проблемы). — Одесса, 2000. — 262 с.;
- Емельянов В. П. Терроризм и преступления с признаками терроризирования. — М.: Nota Bene, 2000. — 319 с.;
- Осадчий В. І. Кримінально-правовий захист правоохоронної діяльності. — К.: НАВСУ, 2000. — 168 с.;
- Туляков В. А. Виктимология. Социальные и криминологические проблемы. — Одесса, 2000 (19,87 друк. арк.);
- Даньшин І. М., Голина В. В., Кальман О. Г. Криминологія: Навчальний посібник. — Х.: Право, 2000. — 230 с.;
- Литвак О. М. Державний вплив на злочинність (Кримінально-правове дослідження). — К.: Юрінком Інтер, 2000. — 275 с.;
- Кримінально-виконавче право. Підручник (Л. П. Оніка, А. Х. Степанюк, В. М. Трубніков, В. М. Харченко). Х.: Право, 2000. — 450 с.;
- Балаба А. В., Виленская З. В., Дидоренко З. А., Розовский Б. Г. Криминология: приглашение к дискуссии. — Луганск: РИО ЛИВД, 2000 (19,87 друк. арк.);
- Варфоломеева Т. В. Адвокатура Украины. 1990–2000: Навчальний посібник до курсу «Історія адвокатури». — К., 2000.
- Дидоренко З. А., Кириченко С. А., Розовский Б. Г. Процессуальный статус ОРД в уголовном судопроизводстве. — Луганск: РИД ЛИВД, 2000 (6 друк. арк.);
- Зеленецкий В. С., Куркин Н. В. Обеспечение безопасности субъектов уголовного процесса. — Х.: КримАрт, 2000. — (25 друк. арк.);

– Коновалова В. Е. Версия: концепция и ее функции в судопроизводстве. – Х., 2000 (10 друк. арк.);

– Кримінальний процес України / За ред. Ю. М. Грошевого, В. М. Хотенця. – Х.: Право, 2000 (27,5 друк. арк.);

– Михеєнко М. М., Шибіко В. П. Кримінально-процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами: Науково-практичне видання / За ред. Шибіко В. П. – К.: Юрінком Інтер, 2000.

– УПК України с постатейними матеріалами. – К., 2000. (Составители Ю. М. Грошевой, О. Г. Шило, В. И. Марынин);

– Шепітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник / За ред. акад. В. Я. Тація. – Х., Право, 2000 (35 друк. арк.);

– Шепітько В. Ю. Тактика расследования преступлений, совершаемых организованными группами и преступными организациями. – Х., 2000 (5,5 друк. арк.).

Загальні збори відділення висловили низку пропозицій щодо удосконалення роботи Академії, її Президії та відділення, зокрема:

– впроваджувати оптимальні форми планування та координації наукових досліджень, які провадяться в Академії та інших науково-дослідних установах і навчальних закладах України;

– проявляти більше вимогливості до якості наукових робіт з проблем права;

– налагоджувати і підтримувати наукові та науково-організаційні зв'язки з науковими і навчальними структурами країн СНД, Західної Європи та США;

– вишукувати можливість для надання необхідної фінансової підтримки діяльності відділень та їх координаційних бюро;

– підвищити активність роботи відділень Академії, підняти виконавчу дисципліну керівників відділень і координаційних бюро, що створені при них.